

SERVICE LEARNING – INOVATÍVNA STRATÉGIA VO VYSOKOŠKOLSKOM VZDELÁVANÍ

SERVICE LEARNING – INNOVATIVE STRATEGY IN HIGHER EDUCATION

Alžbeta Brozmanová Gregorová – Zuzana Bariaková – Zuzana Heinzová – Jaroslav Kompán – Martina Kubealaková – Lívia Nemcová – Lenka Rovňanová

Pedagogická a Filozofická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Abstract:

The paper provides a general characteristic of the service learning concept as an integral part of higher education, its goals (in relation to students, organizations, and community) and core components (preparation, service/action, reflection, and recognition). It presents experiences with the implementation of service-learning at Matej Bel University in Banská Bystrica and describes course *Service Learning 1* and *Service Learning 2* which are open for all students of this University. Both – the structure and the content of these new courses – are based on the specific needs of the students. The first part of the course is oriented on the theoretical and practical preparation and the development of knowledge and skills students need for the second part. The second part is called *Activity*. In this part the students plan, organize, and carry out activities in the community. You can find the examples of these activities in the paper. The goal of the course evaluation is also to identify the competencies of the students developed through the service learning activities. All involved students fill in the self-reflection questionnaire at the beginning and at the end of the course. The paper provides also the results of the survey carried out among students at the beginning of the course.

Key words:

service learning, inovácia, teória, prax, kompetencie

Úvod

Žijeme v dobe, ktorá má prívlastok komerčná, konzumná a je silne ovplyvňovaná médiami a sociálnymi sieťami. Budúce generácie v dobe materiálneho dostatku a duševnej chudoby môže ovplyvniť nové smerovanie vzdelávania. Možno si stále dostatočne neuvedomujeme, resp. nedoceňujeme, že práve vzdelanie je jedným z najväčších bohatstiev, ktoré človek môže pre svoj život získať. Od toho, v akom kvalitnom prostredí sa bude pohybovať, akí učitelia ho budú učiť a akými ľuďmi bude obklopený, bude značne závisieť jeho ďalší rozvoj, smerovanie, profesionálne i osobné uplatnenie v živote. Súčasnú generáciu nemožno efektívne pripravovať pre 21. storočie na včerajších školách s predvčerajšími metódami. Vysokoškolské vzdelávanie na Slovensku potrebuje inováciu nielen pri produkovani nových odborov – často bez zmysluplného reálneho a praktického uplatnenia absolventov a absolventiek –, ale aj prístupy, ktoré umožnia previazanosť praxe a reality dneška. Je preto nevyhnutné zmeniť aj pohľad na vzdelávanie.

Vymedzenie, ciele a fázy realizácie koncepcie service learning¹

Service learning je stratégia, ktorá je aplikovaná na všetkých stupňoch a typoch škôl najmä v Spojených štátoch amerických, ale v posledných rokoch sa s ňou stretávame aj na viacerých európskych stredných školách a univerzitách. Rovnako sa rozvíja aj v Južnej Amerike, Austrálii a Japonsku. V odbornej zahraničnej literatúre nachádzame nielen niekoľko definícií service learningu, ale aj paradigiem a perspektív nazerania na túto stratégiu (pozri napríklad Butin (2010), Jacoby et al. (1996), Moore – Lin Lan et al. (2009)). *Alliance for Service-Learning in Education Reform* v USA (1993) definuje service learning ako metódu, prostredníctvom ktorej sa mladí ľudia učia a rozvíjajú cez aktívnu participáciu v premyslene organizovanej dobrovoľníckej skúsenosti, ktorá:

- reaguje na aktuálne potreby komunity,
- je koordinovaná v spolupráci školy a komunity,
- je integrovaná v rámci akademického kurikula,
- poskytuje štruktúrovaný čas na premýšľanie, hovorenie a písanie o tom, čo človek počas vykonávania dobrovoľníckej aktivity robil a videl,
- umožňuje mladým ľuďom využiť novonadobudnuté akademické vedomosti a zručnosti v reálnych životných situáciách v ich vlastných komunitách,
- zlepšuje obsah vyučovania realizovaný v prostredí školy rozšírením učenia sa študentov a študentiek mimo školy/triedy,
- pomáha posilňovať rozvoj zmyslu pre pomoc iným.

National Commission on Service Learning (Národná komisia pre service learning v USA) definuje service learning takto: „Service learning kombinuje ciele služby so vzdelávacími cieľmi so zámerom priniesť zmenu obom stranám – prijímateľovi i poskytovateľovi služby. To sa dosahuje prostredníctvom kombinácie úloh súvisiacich so službou so štruktúrovanými príležitosťami, ktoré zahŕňajú úlohy vo vzťahu k sebareflexii, sebarozvoju a nadobudnutiu a porozumeniu významu hodnôt, zručností a vedomostí“ (Fiske, 2001). Spoločným znakom stratégie service learning je, že je chápaná ako vyučovacia a učebná stratégia, ktorá integruje zmysluplnú dobrovoľnícku službu v komunite so vzdelávaním a reflexiou.

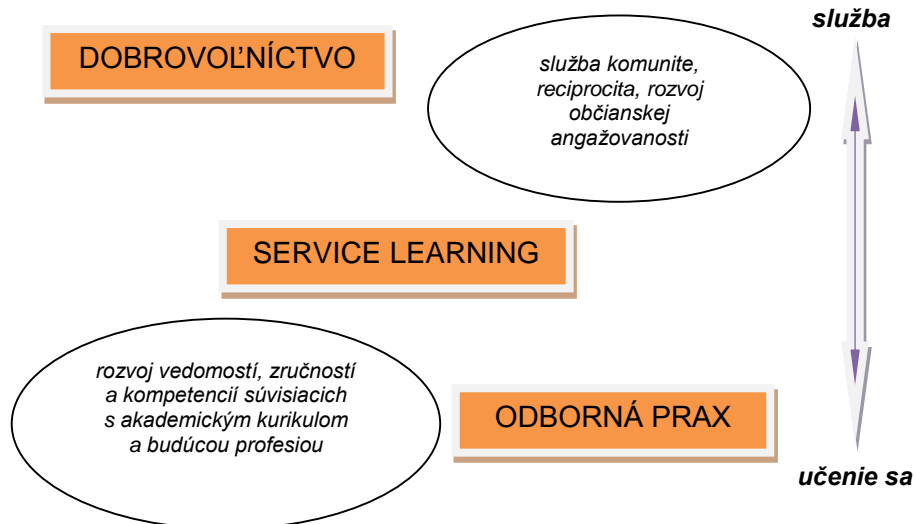
Skupina autorov a autoriek Koliba, Cambell a Shapiro (2006), ktorá sa zaoberala praxou service learningu v lokálnom kontexte vybraných školských komunit, definovala šesť charakteristík service learningu:

- kľúčovou charakteristikou akejkoľvek service learningovej skúsenosti je zreteľne artikulovaný partner v komunite, ktorým môžu byť lokálne inštitúcie a organizácie, ale aj jednotlivci;
- existencia poskytnutej služby;
- existencia učebných cieľov, ktoré sprevádzajú skúsenosť v rámci service learningu;
- existencia reflexie používanej na facilitáciu učebných cieľov;
- dlhodobjšie trvanie;
- vysoký stupeň participácie študentov a študentiek.

---

¹ Termín service learning je možné preložiť do slovenského jazyka ako učenie sa službou, ale v slovenskom a českom odbornom kontexte nie je zvykom ho prekladať. Ide o termín etablovaný v európskom/svetovom meradle, pri preklade do slovenského jazyka sa používa prekladateľská stratégia explikácie, resp. preklad parafrázou a v takomto prípade slovenský ekvivalent nemá charakter termínu.

V rámci vymedzenia koncepcie service learning považujeme za dôležité vyjasnenie pozície service learningu vo vzťahu k ostatným formám participácie a učenia/učenia sa študentov a študentiek. Ako uvádzajú Lipčáková a Matulayová (2012), tieto formy je možné rozlíšiť na základe cieľa, respektíve zamerania a časového hľadiska. Kým dobrovoľníctvo je zamerané viac na službu, odborná prax sa zasa viac zameriava na vzdelávanie a rozvíjanie špecifických kompetencií potrebných pre výkon profesie. Pri service learningu dochádza k spojeniu služby a vzdelávania. Rozdiel medzi service learningom a odbornou praxou ako súčasťou prípravy na profesiu je najmä v reciprocite (získava nielen študent a študentka, ale aj komunita/organizácia) a zameraní aj na rozvoj občianskej angažovanosti študentov a študentiek.

Obr. 1: Rozlíšenie medzi service learningom a ostatnými formami participácie a učenia sa študentov a študentiek (Zdroj: vlastné spracovanie)

V odbornej literatúre a na medzinárodných fórach sa však stretávame aj so zaradením service learningu medzi modely alebo formy dobrovoľníctva. V tomto prípade sa zdôrazňuje najmä skutočnosť, že kredity alebo body, ktoré študent/študentka získava za absolvovanie service learningových aktivít, nie sú spojené so službou, t. j. nie sú udelené za samotnú dobrovoľnícku aktivitu, ale za to, čo sa študent/študentka naučil/naučila. „Odmena“ je spojená s procesom učenia, nie s procesom služby. Zároveň je service learning chápaný ako model dobrovoľníctva založený na rozvoji zručností („skills based volunteering“). V tomto modeli dobrovoľníctva sa dôraz kladie nielen na prínosy pre prijímateľa pomoci, ale najmä pre dobrovoľníka/dobrovoľníčku, ktorému má umožniť rozvoj špecifických vedomostí, zručností či kompetencií.

Ciele service learningu sú formulované vo vzťahu k všetkým zapojeným subjektom – komunite a v nej pôsobiacich organizáciách, škole a vo vzťahu k študentom a študentkám. Vo vzťahu k študentom a študentkám je to najmä:

- zlepšiť proces učenia spojením teórie so skúsenosťou a uvažovania s akciou;
- dať možnosť pomáhať iným a vstúpiť do vzťahu pomoci s inými;
- pomôcť vidieť spojenie akademických predmetov s reálnym svetom;
- zvýšiť sebaúctu a sebadôveru;
- dať príležitosť robiť dôležitú a potrebnú prácu;
- rozvíjať občianstvo a občianske zručnosti;

- vystaviť študentov/študentky sociálnemu nedostatku a nespravodlivosti a posilniť ich v boji proti nim;
- rozvíjať bohatší kontext učenia sa;
- získať multikultúrnu skúsenosť;
- lepšie pripraviť študentov/študentky na ich budúce profesijné pôsobenie;
- dať študentom a študentkám väčšiu zodpovednosť za ich učenie.

Ciele service learningu vo vzťahu ku komunite a škole zahŕňajú:

- uspokojiť potreby komunity prostredníctvom priamych zmysluplných a potrebných služieb;
- pomôcť organizáciám v poskytovaní lepších služieb klientom;
- ovplyvňovať lokálne zábery a potreby;
- rozvíjať priestor pre vzájomnú spoluprácu študentov a študentiek, školy a komunity (Cooper, 2005).

Stratégia service learning vychádza z Kolbovho cyklu učenia, ktorý je založený na štyroch fázach procesu učenia a učenia sa (aktivita, reflexia, teória a aplikácia). Aktivita je fáza, v ktorej študent alebo študentka zažije konkrétnu, v našom prípade dobrovoľnícku skúsenosť. Po tejto skúsenosti nasleduje jej reflexia, ktorá spočíva v sumarizovaní skúseností z rôznych stránok, rozmyšľaní nad tým, čo sa udialo a ako. Vo fáze teórie sa sústreďujeme na analýzu a interpretáciu skúseností a ich vloženie do istého logického rámca, teórie, pravidiel a pod. Fáza aplikácie je zameraná na prenos získaných poznatkov do praxe.

V samotnej stratégii service learning sú rozoznávané väčšinou 4 kroky (niektorí odborníci a odborníčky rozlišujú 5 krokov), ktoré prezentuje Obr. 2.

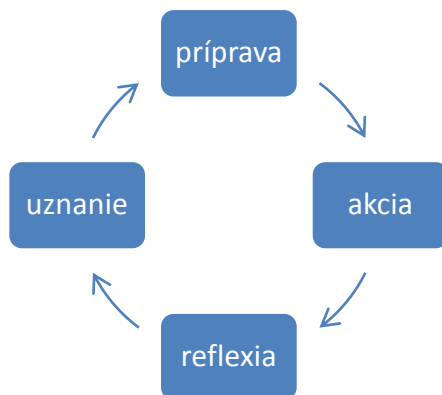
Príprava zahŕňa najmä:

- prípravu samotného predmetu (začlenenie service learningu do existujúceho predmetu alebo vytvorenie nového predmetu, výber modelu service learning, stanovenie učebných cieľov, definovanie úloh jednotlivých subjektov);
- prípravu jednotlivých subjektov (školy, učiteľov a učiteliek, organizácie, študentov a študentiek a prípadne dobrovoľníckeho centra);
- vytvorenie organizačných podmienok pre realizáciu;
- vytvorenie syláb predmetu s aplikáciou service learningu.

Teoretická príprava študentov a študentiek sa vzťahuje k cieľu predmetu a je prepojená so službou v komunite. Samotná služba v komunite môže prebiehať rôznymi spôsobmi (ako aktivita počas celého semestra alebo ako jednorazová aktivita s rôznym časovým vymedzením).

Ďalším krokom je reflexia skúseností študentov a študentiek a jej prepojenie na časť teoretickej prípravy. V tejto časti sú využívané rôzne spôsoby reflexie – od individuálnych písomných reflexií cez vzájomné zdieľanie skúseností a ich reflektovanie v skupinách študentov a študentiek až po workshopy s účasťou klientov a klientok a pracovníkov a pracovníčok organizácií.

Po reflexii nasleduje uznanie, ktoré spočíva v evalvácii celého service learningového programu a ocenení študentov a študentiek a ich dobrovoľníckej práce.

Obr. 2: Kroky service learningu

Bez ohľadu na to, v akom modeli service learning prebieha, či aká dlhá je služba študentov a študentiek v komunite a čo obsahuje, je dôležité, aby predmet, ktorý je postavený na stratégii service learning, obsahoval všetky uvedené prvky a aplikoval ich ako vzájomne prepojené. Vzdelávací rozmer koncepcie service learning je postavený na prepojení teoretickej prípravy, osobnej skúsenosti a reflexie. Teoretická príprava sa sústreďuje najmä na rozvoj kognitívnej zložky a následne je vzdelávací charakter zameraný na afektívnu a psychomotorickú dimenziu rozvoja osobnosti študentov a študentiek. Dôležitou súčasťou, bez ktorej nie je možné uvažovať o vzdelávacom rozmere service learningu, je reflexia. Tá smeruje k podpore procesu učenia sa a k uvedomeniu si kompetencií, ktoré študenti a študentky vďaka absolvovaniu predmetu získali.

Skúsenosti so zavádzaním service learningu na UMB

Medzi prvé školy, ktoré sa pokúšajú implementovať stratégiu service learning do edukácie na Slovensku, patrí Filozofická fakulta Prešovskej univerzity (bližšie: Skyba – Šoltésová, 2012). Dobrovoľníctvo študentov a študentiek je na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici rozvíjané už viac ako desať rokov. Cieľom nie je len zvýšiť angažovanosť študentov a študentiek v dobrovoľníckych aktivitách v priebehu ich vysokoškolského štúdia, ale aj aplikovať ich skúsenosť do procesu vzdelávania a rozvíjať v nich sociálnu zodpovednosť a angažovanosť, ktorú by mali preniesť aj do budúcej profesionálnej praxe. Od akademického roka 2005/2006 sú dobrovoľnícke aktivity začlenené aj do vybraných disciplín ako alternatívne aktivity v rámci predmetov v zmysle koncepcie service learning.

Od roku 2013 v rámci projektu *Rozvoj inovatívnych foriem vzdelávania na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici* podporeného zo zdrojov Európskej únie začleňujeme na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici stratégiu service learning v rámci viacerých modelov a predmetov. Pri aplikácii tejto vzdelávacej stratégie sa riešiteľský tím pod vedením Alžbety Brozmanovej Gregorovej opiera primárne o výskumné zistenia a praktickú realizáciu v Spojených štátoch amerických, ktoré prispôsobuje na domáce podmienky. Je si vedomý toho, že service learning je procesom riadeným a cieleným, vykonávaným v prospech seba aj iných, s mierou zodpovednosti zapojených, spojeným so vzdelávaním a vždy reflektovaným.

Na základe vyhodnotenia potrieb študentov a študentiek aplikujeme od akademického roka 2013/2014 stratégiu service learning v rámci troch predmetov. V predmete *tréť*

sektor a mimovládne organizácie pokračujeme v aplikácii service learningu aj na základe skúseností a reflexií študentov a študentiek získaných v predchádzajúcom období. V rámci predmetu *metodológia vied o človeku* aplikujeme service learning po prvýkrát. Novým predmetom, ktorý bol vytvorený riešiteľským tímom, je dvojsemestrálny predmet *service learning*, ktorý komplexne reaguje na viaceré identifikované potreby a preferencie študentov a študentiek.

Vo všetkých troch prípadoch sú študenti a študentky na začiatku akademického roka oboznámení/oboznámené s cieľmi predmetu, jeho obsahom a systémom bodového hodnotenia predmetu. Časť predmetu sa realizuje ako konkrétna aktivita v komunite. V prípade, že sa študent/študentka aktivity v komunite nechce zúčastniť, má možnosť realizovať náhradnú úlohu (okrem predmetu *service learning*, ktorého koncepcia takúto možnosť neponúka, preto pred prihlásením sa študentov a študentiek na predmet oboznamujeme osobitne s podmienkami jeho absolvovania).

Pre ponuku konkrétnych aktivít v komunite volíme niekoľko možností:

- podoba a priebeh aktivít je dopredu naplánovaná s organizáciami, s ktorými spolupracujeme dlhšiu dobu;
- aktivity reagujú na potreby organizácií, ktoré boli oslovené pre spoluprácu, ale ich podoba aj spôsob realizácie je určená študentmi a študentkami;
- aktivity plánujú a tvoria študenti a študentky na základe nimi realizovaného prieskumu potrieb komunity alebo poznania týchto potrieb.

Ďalej analyzujeme systém začlenenia prvkov service learning na konkrétnom predmete *service learning*. Ide o dvojsemestrálny výberový predmet **service learning**, na ktorý sa v tomto roku prihlásilo 53 študentov a študentiek všetkých stupňov štúdia rôznych študijných programov. Cieľom predmetu je rozvoj kompetencií (vedomostí, zručností a postojov) študentov a študentiek potrebných na realizáciu aktivít v prospech iných ľudí. Zároveň naučiť študentov a študentky vedieť pracovať v tíme, plánovať aktivity, propagovať, primerane komunikovať, plánovať v čase, urobiť rozpočet, zrealizovať a vyhodnotiť akciu. Jeho vyučovacia časť sa realizuje formou dvoch desaťhodinových blokov, kde riešiteľský tím lektorsky sprevádza študentov a študentky blokmi: Čo je service learning?; Práca v tíme; Plánovanie; Propagácia; Komunikácia; Plánovanie v čase; Tvorba rozpočtu; Realizácia a vyhodnotenie aktivít. Využitím tvorivých a aktivizačných metód vzdelávania získavajú študenti a študentky teoretické vedomosti, ale aj praktické skúsenosti so skupinovú dynamikou a tímovými rolami, uvedomujú si potrebu dôsledného plánovania, ako aj plánovania v čase, praktickou analýzou spoznávajú nevyhnutnosť korešpondencie cieľa a cieľovej skupiny s výberom nástroja propagácie, modelovými situáciami si trénujú komunikáciu, získavajú zručnosti zostavenia rozpočtu. Reflexiou sa postupuje k (seba)hodnoteniu i hodnoteniu každej aktivity. Už od samého začiatku nejde len o teóriu, ale aj praktickú aplikáciu (skupinová úloha po prvom bloku a jej reflexia v bloku druhom), ktorá smeruje k zvnútorneniu si, že všetky „vyučovacie“ bloky je potrebné vnímať ako spojené nádoby, pretože práve absenciou jednej zložky alebo jej podcenením najčastejšie dochádza k zlyhaniu pri realizovaní akcie/aktivity.

V druhej fáze predmetu sa ťažisko aktivity prenáša na študentov a študentky, ktorí v skupinách, ktoré si vytvoria, majú za cieľ identifikovať vlastnú potrebu, potrebu komunity a školy a vytvoriť aktivitu smerujúcu k naplneniu zistených potrieb najneskôr na konci letného semestra príslušného akademického roka. Pri tejto práci aj naďalej spolupracujú so svojimi vyučujúcimi (lektorkami a lektorom) formou tútorstva/mentorstva, kde minimálne dvakrát do mesiaca dochádza ku konzultovaniu vhodnosti zvolenej aktivity, ako aj jej plánovania, realizácie a vyhodnotenia. Takto v ideálnom prípade prejdú za jeden akademický rok všetkými fázami (krokmi) service learningu – prípravou, akciou,

reflexiou, evalváciou a oslavou. V závere letného semestra sa na spoločnom bloku študenti a študentky stretávajú, aby prezentovali ostatným svoje realizované aktivity a ich výstupy a reflektovali vlastný proces učenia a vyhodnotili celý priebeh predmetu. Podmienkou získania kreditov za predmet a získania hodnotenia predmetu (absolvoval/neabsolvoval) je v prvom semestri vyplnenie vstupného dotazníka, absolvovanie dvoch vzdelávacích blokov, aktívne zapájanie sa do aktivít počas vzdelávacích blokov a splnenie úlohy medzi dvoma stretnutiami, ktorá je zameraná na rozvoj tímovej práce. Ďalšou podmienkou získania hodnotenia v prvom semestri je účasť na minimálne dvoch skupinových stretnutiach s určeným učiteľom/učiteľkou a písomné spracovanie plánu service learningového projektu. V druhom semestri sú podmienkami získania záverečného hodnotenia:

- zrealizovanie service learningovej aktivity (je možné ju zrealizovať už počas prvého semestra);
- účasť na skupinových stretnutiach s určeným učiteľom/učiteľkou;
- účasť na spoločnom evalvačnom stretnutí a aktívne plnenie úloh zameraných na sebareflexiu na stretnutí;
- prezentácia zrealizovanej service learningovej aktivity na spoločnom evalvačnom stretnutí;
- vyplnenie výstupného dotazníka a písomnej sebareflexie.

V súčasnosti majú niektorí študenti a študentky fázu „aktivity“ za sebou, niektorí sú ešte v procese plánovania. Študenti a študentky zrealizovali napríklad tieto aktivity:

- Projekt „*Živá knižnica*“ – bol určený pre žiakov a žiačky stredných škôl. Hlavným cieľom bolo poukázať na problematiku zdravotného postihnutia, segregácie Rómov a Rómok, sexuálnej orientácie atď. prostredníctvom skutočných príbehov, ktoré „čítajú“ ľudia priamo žiakom a žiačkam. Snahou tohto projektu bolo odbúranie stereotypov, prejavov rasizmu a xenofóbie. Tento projekt sa uskutočnil v spolupráci s organizáciou *Amnesty International*. Priamej aktivite predchádzalo školenie študentiek za tzv. „knižovníčky“.
- Projekt „*Podarujme nádej*“ – bol realizovaný v spolupráci s krízovým strediskom, s Domom sv. Alžbety v Banskej Bystrici. Hlavným cieľom projektu bolo vyzbierať finančné prostriedky na zakúpenie prístreškov a stanov, čím chceli študenti a študentky (pri identifikácii potrieb komunity) zlepšiť trávenie voľného času detských klientov a klientok. Čiastkovým cieľom bola realizácia tvorivých dielní v spolupráci s detskými klientmi, spojená s tvorbou vianočných predmetov, ktoré v záverečnej fáze speňažili na Vianočných trhoch v Banskej Bystrici.
- Projekt „*Charitatívnej zbierky*“ pre detský domov „Mauricius“ v Kremnici. Hlavným cieľom projektu bolo zorganizovať predvianočnú zbierku oblečenia a školských potrieb, čím chceli študentky (pri identifikácii potrieb komunity) zlepšiť situáciu detských klientov a klientok.
- Projekt „*Lezečkovica*“ v spolupráci s Horoklubom ŠK UMB v Banskej Bystrici. Hlavným cieľom projektu bolo vyzbierať finančné prostriedky na misijnú cestu do Afriky. Ako prostriedok si študentka vybrala organizáciu a realizáciu netradičného športového podujatia pre deti a širokú verejnosť.

Empirické zistenia vo vzťahu k stratégii service learning na UMB

Od začiatku aplikácie service learningu na UMB je naším zámerom empiricky dokumentovať jednotlivé fázy realizácie, ale aj výstupy aplikácie. Pretože celá stratégia

je založená na vzájomnom prepojení potrieb študentov/študentiek, školy a komunity, v prípravnej fáze projektu sme sa sústredili na identifikáciu potrieb a preferencií študentov a študentiek vo vzťahu k implementácii service learningu do ich vzdelávania. S týmto cieľom sme v mesiaci máj 2013 zrealizovali medzi študentmi a študentkami UMB v Banskej Bystrici dotazníkový prieskum. Prieskumu sa zúčastnilo 316 respondentov a respondentiek v percentuálnom zastúpení fakúlt FHV (dnešná FF) (56 %), PF (28 %) a ostatné fakulty univerzity (15 %). Ďalšie prieskumy realizujeme so študentmi a študentkami, ktorí sa prihlásili na predmet *service learning 1 a 2* a aktívne ho absolvovali. Celkovo ide o 53 študentov a študentiek rôznych študijných programov na PF a FF UMB. Naším cieľom je identifikovať, do akej miery si študenti a študentky rozvinuli kompetencie, na ktoré je predmet zameraný. Na začiatku realizácie výučby preto vyplňali dotazník, v ktorom identifikovali svoju súčasnú úroveň rozvoja nami definovaných kompetencií a zároveň mali vybrať 10, ktoré by si chceli rozvinúť. Rovnaký dotazník budú vyplňať aj po ukončení predmetu a následne výsledky porovnáme. V súčasnosti máme k dispozícii výsledky zo vstupného zisťovania, ktoré v stručnosti prezentujeme.

Na základe analýzy a komparácie oboch empirických prieskumov môžeme konštatovať, že preferencie študentov a študentiek vo vzťahu ku kompetenciám, ktoré by si chceli v rámci predmetu *service learning* rozvinúť, sa v oboch zhodujú.

Tab. 1 Súčasná úroveň a preferencie kompetencií študentov a študentiek na predmete *service learning*

Kompetencie	Priemerné skóre úrovně kompetencií (od 1 do 5, kde 1 je najmenej a 5 najviac)	Kompetencie, ktoré by chceli rozvinúť (počet volení v jednotlivých skupinách kompetencií)
Komunikačné kompetencie	3,208	59
Informačné kompetencie	3,686	7
Kompetencie v oblasti riešenia problémov	3,579	30
Učebné kompetencie	3,481	3
Sociálne a personálne kompetencie	3,439	83
Pracovné a podnikateľské kompetencie	3,142	89
Občianske a kultúrne kompetencie	3,550	13

N = 53

Ako dokumentuje tabuľka Tab. 1, ako najmenej rozvinuté hodnotili študenti a študentky svoje pracovné a podnikateľské kompetencie, zároveň tieto by si chceli v rámci predmetu rozvinúť najviac. V tejto skupine kompetencií boli najviac preferovanými: organizačné schopnosti, zručnosti v oblasti projektovania, kreativita a iniciatívnosť. Rozvoj zručností v oblasti projektovania a organizačných schopností očakávalo od zavedenia stratégie service learningu do vzdelávania viac ako 50 % študentov a študentiek, ktorí sa zúčastnili prieskumu pred implementáciou service learningu.

Ďalšie dve študentmi a študentkami preferované skupiny kompetencií boli sociálne a personálne kompetencie a komunikačné kompetencie. Opäť boli študentmi a študentkami hodnotené ako priemerne rozvinuté. V predmete *service learning* by si

chceli študenti a študentky rozvinúť v oblasti personálnych a sociálnych kompetencií najmä: schopnosť viesť iných ľudí, pracovať v tíme, zvládať stres, rozhodovať sa a zvládať vlastné emócie. V skupine komunikačných kompetencií by sa chceli zlepšiť predovšetkým v schopnosti komunikovať v cudzom jazyku, schopnosti zúčastňovať sa diskusie, aktívne vystupovať a v prezentačných zručnostiach. Rozvoj komunikačných kompetencií pred implementáciou service learning očakávalo 68 % študentov a študentiek.

Medzi výraznejšie preferované kompetencie by sme mohli zaradiť aj kompetencie v oblasti riešenia problémov, v rámci ktorých boli študentmi a študentkami vybrané hlavne schopnosť riešiť problémy a konflikty a schopnosť pracovať aj v náročných a záťažových situáciách. Pred zavedením stratégie rozvoj týchto kompetencií očakávala približne tretina oslovených študentov a študentiek.

Rozvoj učebných kompetencií očakávalo od predmetu service learning najmenej študentov a študentiek. Táto skutočnosť môže byť na jednej strane spôsobená tým, že vysokoškolskí študenti a študentky majú pocit, že rozvoj týchto kompetencií nie je priamo potrebný, domnievajú sa, že ako študenti a študentky disponujú dostatočnými schopnosťami a zručnosťami v oblasti učenia sa, získavania nových poznatkov a rozvoja zručností. Na druhej strane u študentov a študentiek pri netradičných formách a spôsoboch výučby, akým je service learning, prevláda (skreslené) vnímanie takto realizovaného procesu ako príležitosti rozvinutia práve kompetencií, ktoré zdanlivo nesúvisia s kognitívnymi rámcami. Preto sa u nich veľmi často objavuje ako zdôrazňovaná potreba posilnenia komunikačných, personálnych a sociálnych kompetencií oproti učebným kompetenciám, čo dokladuje aj Tab. 1.

Záver

Ako dokumentujú naše zistenia a skúsenosti service learning je koncepcia vzdelávania, ktorá pomáha študentom a študentkám pripraviť sa na reálne podmienky samostatnej praxe a v konečnom dôsledku aj na rozmanité životné situácie, pretože skúsenosti zo service learningových aktivít idú takmer vždy za hranice študentmi a študentkami získavaného vzdelania.

PodĎakovanie

Príspevok je súčasťou riešenia projektovej aktivity *Rozvoj inovatívnych foriem vzdelávania* na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici ITMS 26110230077 podporenej zo zdrojov Európskej únie.

Literatúra

Alliance for Service-Learning in Education Reform. "Standards of Quality for School-based Service Learning", 1993.

BUTIN, D.W. *Service-learning in theory and practice*. The future of community engagement in higher education. New York: Palgrave Mcmillan, 2010. 174 pp. ISBN 978-0-230-62251-7.

COOPER, M. *The Big Dummy's Guide to Service-learning: 27 Simple Answers to Good Questions on: Faculty, Programmatic, Student, Administrative, Non Profit Issues*, 2005. Dostupné na: <http://www.fiu.edu/~time4chg/Library/bigdummy.html>

FISKE, B. E. *Learning in Deed. The Power of Service-Learning for American Schools. A report From National Commission on Service Learning.* Battle Creek: W. K. Kellogg Foundation, 2001. 61 pp.

JACOBY, B. et al. *Service-Learning in Higher Education. Concepts and Practices.* San Francisco: A Wiley Imprint, 1996. 381 pp. ISBN 978-0-7879-0291-9

KOLIBA, J. Ch. – CAMPPELL, K. E. – SHAPIRO, C. The Practice of Service Learning in Local School-Community Context. In: *Educational Policy*, No. 20, 2006, pp. 685 – 686.

LIPČÁKOVÁ, M. – MATULAYOVÁ, T. Service-learning vo vzdelávaní v sociálnej práci. In: *Výzvy a trendy vo vzdelávaní v sociálnej práci.* Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2012, s. 183 – 191. ISBN 978-80-555-0000-0.

MOORE, M. – LIN LAN, P.(ed.) *Service-Learning in Higher Education: Paradigms and Challenges.* Indianapolis: Univesity of Indianapolis Press, 2009. 412 pp. ISBN 1-880938-71-3

SKYBA, M. – ŠOLTÉSOVÁ, D. *Service-learning v Prešove. Manuál pre organizácie.* Prešov: Prešovské dobrovoľnícke centrum, o. z., 2012. 24 s. ISBN 978-80-971138-0-3.

Adresy autorov

doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.

Katedra sociálnej práce Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica

alzbeta.gregorova@umb.sk

PaedDr. Zuzana Bariaková, PhD.

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

zuzana.bariakova@umb.sk

PaedDr. Zuzana Heinzová, PhD.

Katedra psychológie Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica

zuzana.heinzova@umb.sk

PaedDr. Jaroslav Kompán, PhD.

Katedra telesnej výchovy a športu Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

jaroslav.kompan@umb.sk

Mgr. Martina Kubealaková, PhD.

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

martina.kubealakova@umb.sk

Mgr. Lívia Nemcová, PhD.

Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica

livia.nemcova@umb.sk

PaedDr. Lenka Rovňanová, PhD.

Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica

lenka.rovnanova@umb.sk